

آمد و خواهند ملاحظه کرد که این هیئت مداخله کرده است یا اینکه بوظیفه خودش رفتار کرده است دیگر آنکه محض اینکه نمایندگان محترم مسبوق باشند عرض می‌کنم یک قسمت بزرگی از کار مالیه مملکت شما تجماتی شده است که چند نفر مستوفی میروند درخانه می‌بینند و ثبت می‌نویسند می‌دهند بارباب حقوق که ببرند در فلان جا بدهند و از فلان محل دریافت دارند یا اینکه بفرستید بولایات یک وزیر مالیه که یک مالیات تمامی گرفته باشد ندارد یک رقم سؤال دیگری دارید که بگوئید از غره دی‌قنده تاحال از تمام عایدات مملکتی چه عاید شده است و در مقابل چه خرج کرده اورا صورتش را بدهید و خرجش را هم معین کنید آن وقت تکلیف او معلوم خواهد شد و صحبت هم ثابت خواهد کرد و هر آینه صحت او معلوم نگردید بنده عقیده‌ام این است که باید اورا ببرند بدار بزنند که پول مارا چه کرده و این مطلب بشخص بنده برمی‌خورد چرا که بنده هم شنیدم که یکی از و کلا فرمودند تفتیش در امر کسب سه خریده شده بایر بشود بنده عرض می‌کنم بر تمام سی ثور ملت ایران لازم است با کمال شدت و سختی در امر کسب تفتیش نمایند که ببینند خدمت کدام نیست و خائن کیست بنده عرض می‌کنم خوب است قدری ملاحظه شرف مردم را بکنند بدبخت آن کسی که در این مملکت راضی بخدمت باشد چون بنده می‌بینم یک چیزی را که نباید بشود شده عرس می‌کنم خدمت باشد مطلب از چه فرار است غرض از این تفتیش تفتیش در امر کمرک است **متین السلطنه** - معنی ندارد که یک و کیل بجای یک وزیر دفاع کند.

حاجی آقا - بنده تعجب می‌کنم از اینکه در یک موضوع مذاکرات خارج از آن بمیان می‌آید موضوع مذاکرات در تفتیش است و معنی آن هم واضح و معلوم است آنوقت یکی از آقایان اظهار می‌فرمایند که در فلان کار هم باید تفتیش کرد بعد داخل موضوع دیگر میشوند این خیلی بد است همانطوری که بکمیسسیون عدلیه خیلی اعتراض کردند که آنهم موضوع معلوم نبود اگر چه آنچه میدانیم که فریاد مردم بلند میشود که ادارات عدلیه خیلی خراب است و بدتر از آنست که گفته می‌شود مدت یکماه است بلکه بیشتر کمیسسیون پنج نفری که برای رسیدگی در امور عدلیه رفته است بوظیفه خودش عمل کرده است و همه روزه از صبح تا ظهر رفته است در آنجا کار کرده است تفتیش خودش را کرده است و راپورت خودش را هم میدهد و اینکه گفته میشود در چه تفتیش میکنید تفتیش در هیچ جای عالم محدود نیست

اسدالله خان - بنده اینجا یک لفظی شنیدم که لازم است عرض کنم اینجا شنیده شد که خوب است ملاحظه شرف را بکنند بنده عرض می‌کنم که مقدم تر از شرف اشخاص شرف مجلس است که آقایان نمایندگان خدمتی که از طرف ملت رجوع شده است بآنها با کمال سختی و شدت بوظیفه خودش عمل نماید و این بزرگتر شرافتی است از برای او که بتواند با کمال درستی و حقیقت خدمت نماید

بنده خیلی خوش دارم و وجداناً تصدیق دارم هر کس که در این مملکت است مقصودش تفتیش باشد چه ضرر دارد که همه کس مفتش باشد و در همه کارها تفتیش نماید ممکن است مالیه عبارت از ۱۴ رشته باشد ۱۴ رشته آنرا کنار گذاشته در یک رشته صرف وقت کرده شود.

محمد هاشم میرزا - بنده امروز نطق‌های آقایان را صحیح میدانم غالباً خارج از موضوع و خارج از مقصود صحبت می‌نمایند و مخالف با ترتیب هشت ماه سابق است مذاکرات امروز هیچ راجع باطمینان از وزراء نبود هیچ راجع بکنند نبود و لفظ تفتیش تازه نیست از مقاصدی هم که داشتیم مارا خارج کرده است خارج از موضوع مذاکره میشود خوب است آقایان تا یک اندازه ملاحظه موضوعات را بنمایند.

مهرزاد الملک - در باب عده کمیسسیون تفتیش شش نفر کافی است و در سایر چیزها با شاهزاده محمد هاشم میرزا هم رأیم.

نایب رئیس - گویا در خصوص شش نفر مخالفی نباشد (اکثر آقایان تصدیق کردند و رفته توزیع رأی گرفته شد از برای استخراج آراء آقایان مفصله بقرعه انتخاب شدند - حاجی میرزا آقا - **فهم الملک** - حاجی محمد کریم خان - عده اوراق ۵۸ بود.)

نایب رئیس - آقای حاجی عزالمالک و آقا محمد و آقای حاجی مصدق‌المالک قبول این زحمت را فرموده در اطراف دیگر استخراج آن اوراق رأی اول را که در جلسه خصوصی کردیم بنمایند دستور جلسه آتی قانون اساسی معارف راپورت کمیسسیون فوائد عامه در باب معادن جنوب راپورت کمیسسیون بودجه در باب دکتر مورل چون بجهت گرمی هوا اکثر نمایندگان خواهش کرده‌اند که جلسه علنی صبح تشکیل شود باین جهت جلسه شنبه چهار بظهر خواهد بود (در این موقع نایب رئیس حرکت کرد مجلس یکساعت از شب گذشته ختم گردید.)

جلسه ۱۰۸

صورت مشروح روز شنبه ۱۷ شهر جمادی الثانی ۱۳۲۸

مجلس سه ساعت و ربع قبل از ظهر در تحت ریاست آقای ممتازالدوله نایب رئیس تشکیل شد. صورت روزه شنبه را آقای معاضدالملک قرائت کردند.

نایب رئیس - در صورت مجلس ملاحظه‌هست؟ **وحیدالملک** - در جزء دستور ذکر شده است قانون اساسی معارف مطرح شود در صورتیکه شما قانون اداری معارف فرمودید.

ارباب کیخسرو - این جا آنروز قرار شد یعنی فرمودید که چهار ساعت قبل از ظهر مجلس منعقد خواهد شد ولی الان سه ساعت و پنج دقیقه مانده است خواستم سؤال کنم علت این تأخیر چیست و اگر اینطور باشد همه روزه اسباب زحمت خواهد شد و کم کم بدو ساعت قبل از ظهر خواهد رسید.

نایب رئیس - از آقایان خواهش میکنم زودتر بیایند.

آقا شیخ اسدعلی هشتروندی - بنده عرض میکنم هیئت رئیسه هر وقت در این جا حاضر شوند و هر کس نیاید باید اورا غائب نوشت.

نایب رئیس - این چه تکلیفی است که حضرت عالی می‌فرمائید هیئت رئیسه کارش که کمتر از سایر نمایندگان نیست می‌فرمائید هر وقت اگر چه عده هم کافی نباشد بایند اینجا معطل شوند و یکساعت بنشینند که تا عده کافی شود در صورتی که مکرر مجلس را تجربه کردیم فایده نکرده‌اند راجع با آقایان است که سر وقت را مواظب باشند که حاضر شوند.

هشتروندی - این راجع به هیئت رئیسه است که هر وقت بیایند بنشینند و هر کس نیاید غائب بنویسند و در روزنامه بنویسند که اوقات مجلس ضایع نشود.

دکتر علی خان - این طوریکه می‌فرمائید این طور نیست این ربطی به هیئت رئیسه ندارد باید هیئت رئیسه با اداره مباشرت بگویند که چهار ساعت قبل از ظهر هر کس حاضر نشد غائب بنویسند دو روز که اینطور کردند روز سوم درست میشود.

کاشف - همه روزه در بدو مجلس همین مذاکره را می‌کنیم خوب است مجازاتی برای این کار معین شود شاید اتیری بکنند والا فقط غائب نوشتن گمان نمی‌کنم فایده داشته باشد.

نایب رئیس - نتیجه استخراج آراء برای انتخاب اعضاء کمیسسیون تفتیش قرائت می‌شود. (معاضد الملک از فرار ذیل قرائت کرد)

ارباب کیخسرو ۵۱ رأی - میرزا اسدالله خان ۴۳ رأی - سلیمان میرزا ۳۲ رأی متین السلطنه ۲۷ رأی معتمدالتجار ۱۷ رأی میرزا اودخان ۱۲ رأی نتیجه استخراج آراء برای کمیسسیون (۱۲ نفری)

ذکاء الملک - ۴۸ رأی موتمن الملک ۴۵ رأی حسنعلی خان ۴۲ رأی اسدالله میرزا ۴۱ رأی نواب ۳۷ رأی معز الملک ۳۷ رأی تقی زاده ۲۹ رأی آقا شیخ ابراهیم زنجانی ۲۷ رأی میرزا اسدالله خان ۲۶ رأی دکتر سلمی خان ۲۲ رأی ممتاز الدوله ۱۹ رأی معاضد السلطنه ۱۷ رأی تربیت ۱۷ رأی

معاضد الملک - میان آقای معاضد السلطنه و آقای تربیت باید قرعه کشی شود.

نایب رئیس - چون قبل از این گفته شده است که در این قبیل کمیسسیون ها از هیئت رئیسه انتخاب کنند و در اینجا بنده را نوشته اند بنده از عضویت استعفاء میدهم.

ارباب کیخسرو - بنده بواسطه کسالت مزاجی که دارم نمیتوانم حاضر شوم استعفاء میدهم.

نایب رئیس - خودتان هم میدانید که این کمیسسیون خیلی اهمیت دارد الحمدالله نقاهتی در سابق داشتید حالا رفع شده است خوب است در این موقع استعفاء ندهید.

دکتر علیخان - برای بنده هم ممکن نیست از این جهت استعفاء میدهم.

نایب رئیس - بکنفر بجای ایشان و بکنفر بجای بنده باید انتخاب شود.

(آقای دکتر علیخان استعفای خودشانرا پس گرفتند و بین آقای معاضد السلطنه و آقای تربیت که تساوی بود قرعه کشیده شد و آقای تربیت معین شد)
وکیل التجار - بنده مخصوصاً استدعا و تقاضا میکنم که چون میدانید این کمیسیون خیلی اهمیت دارد استعفاء ندهید و بگذارید این عمل ختم شود .

نایب رئیس - بنده چون تنها هستم و می دانید آقای حاجی سید نصرالله مرخص دارد و آقای رئیس هم مرخص دارند باین واسطه نمیتوانم حاضر شوم باین تفصیل مضایقه ندارم بشرطی که تا آقای حاج سید نصرالله نیامده اند اگر در بعضی جلسات حاضر نشدم مرا غائب ننویسند .

آقاسید حسین کزازی - باید تکلیفی برای کسر عدد کمیسیون داخله معین فرمائید بجهت اینکه چند جلسه است کمیسیون منعقد نمیشود .

نایب رئیس - خوب است يك راپورتی در اینباب بدهید که مذاکره شده قرار داده شود .

آقاسید حسین کزازی - دونفر که استعفاء دادند و دو نفر هم که آقای ناصر الاسلام و آقای حاجی فاتح الملک با اجازه مسافرت کردند و سه نفر بیشتر از برای کمیسیون اعضاء باقی نمانده .

(آقای میرزا مرتضی قلیخان شروع بقرائت راپورت کمیسیون معارف راجع بقانون اداری وزارت معارف نمود)

گفته شد قانون اساسی معارف جزء دستور نوشته شده است نه قانون اداری .

معاضد الملک - آنروز شاهزاده سلیمان میرزا فرمودند قانون اساسی معارف تمام شده است این بود که جناب رئیس قانون اساسی معارف را فرمودند و حالیه که خواستیم بیاوریم دیدیم قانون اداری معارف است .

میرزا مرتضی قلیخان - آقای ذکاء - الملک رئیس کمیسیون معارف تشریف دارند از ایشان استفسار کنید قانون اساسی معارف بمجلس آمده و شوراول در آن شده بکمیسیون رجوع گردید و هنوز نیامده است و این قانون اداری معارف است که قرائت میشود .
(ماده ۱ قرائت شد)

چون مواد قانون اداری وزارت معارف و وزارت فواید عامه در راپورت از هم تفکیک نشده بود و مخلوطاً درج شده است باین جهت این نکته مطرح مذاکره نمایندگان محترم گردید و پس از مذاکرات لازمه و اظهار عقاید مختلفه بتقاضای آقای ذکاء الملک رئیس کمیسیون معارف رجوع شد بکمیسیون که از هم تفکیک شده و هر يك جدا گانه بمجلس پیشنهاد شود . (راپورت کمیسیون فواید عامه راجع به معادن جنوب قرائت گردید)

وزیر فواید عامه - در این مسئله بنده عرضی داشتم و آن این است که در این سه چهار روز اخیر معین التجار يك اظهاری بهیئت وزرا کرده است و قرار شده است در این هفته با حضور اویک مذاکراتی کنند و نتیجه را بمجلس بفرستند در این صورت بنده گمان میکنم اینرا بگذارید تا این نتیجه معلوم شود .

نایب رئیس - آقای وزیر تقاضا میکنند که فعلا این مسئله بماند تا نتیجه مذاکرات وزراء معلوم شود در این تقاضای ایشان مخالفی هست - (اظهاری نشد)

نایب رئیس - عجاله این مسئله ممانند .

نقی زاده - گاهی راپورت هائی بدست مامی دهند که اصلا ما نمیدانیم این از کجا آمده است آیا لایحه قانونی بوده است یا اینکه یکی از وکلای پیشنهادی کرده اند ولی بمجلس آمده که بکمیسیون رجوع شده است ولی تفصیل این عریضه را نمی دانم که چه بوده است .

منتصر السلطان - چند نفر آمده اند چند لوابیح بتوسط وزارت فواید عامه و چند عریضه بمجلس عرض کردند که معادن جنوب در دست حاج معین التجار است و منافع آنرا میبرد ما حاضریم تا مبلغ ۶۰ هزار تومان با ضمانت بعضی از تجار اجاره کنیم از آن اشخاص سعید السلطنه حاج ناصر السلطنه مجید الملک بوده و از مجلس رجوع شد به کمیسیون که در این باب با حضور وزیر فواید عامه مذاکره شده نتیجه راپورت داده شود این است که کمیسیون راپورت داده است

نایب رئیس - وزیر لازم دانسته است که این عجاله بماند دیگر داخل در این مذاکره نمیشویم .

اسدالله میرزا - آقایان نظرشان نیست که يك روزی وزیر فواید عامه تشریف آوردند و ۱۵ فقره مطالب و امتیازات آوردند آقای رئیس فرمودند چون توضیح وقت میشود لازم نیست که هر ۱۵ فقره خوانده شود اگر مجلس تصویب مینماید رجوع میکنیم بکمیسیون فواید عامه که نظریات خود را در آنجا نموده راپورت بدهند این بود که تصویب کردند و فرستاده شد بکمیسیون صورت آن ۱۵ فقره است که این فقره هم جزء او است که رجوع شد بکمیسیون

[راپورت کمیسیون بودجه قرائت شد که لایحه از وزارت مالیه رسیده بود در باب اینکه ۲۰ هزار تومان از بابت قیمت ماوزر و فشنک برای ادارات نظمیة بوزارت داخله داده شود کمیسیون پس از خواستن توضیحات از وزارت مالیه و مذاکرات کافیه اینطور تصویب کرده بود که ادوات مزبوره بتوسط اشخاصی که در مبلغ نازل تر وارد می نمایند خواسته شود و مبلغ ۱۵ هزار تومان برای اقبای آن داده شود .

معزز الملک - بهتیمه بنده این بیست هزار ماوزری را که تقاضا کرده اند اگر چندان محل احتیاج وزارت داخله نیست لازم نیست باین بی بولی این را تصویب کنیم و اگر هم خیلی وزارت داخله خود را محتاج باین می داند بمقبضه بنده باید موکول بآمدن بودجه کنیم چون این مسئله عمومی است که هر خرج فوری را که وزارتخانه محتاج باشد و تقاضا کند موکول بآمدن بودجه می نمایم تا سبب شود بزودی بودجه به مجلس فرستاده شود

وکیل التجار - بلی اساساً اینرا که آقای معزز الملک اظهار کردند صحیح می دانم بملاوه مکرر هم گفته شد خرجی تصویب نشود تا بودجه بیاید و

مانتکلیف خودمان را بدانیم ولی بنده عرض میکنم بعضی چیزها هست که نمیتوان آن را مقید کرد بآمدن بودجه چنانچه بر پرورد هم عرض کردم برای اینست که این چیز هائی است که اسباب استقرار امنیت است و قوه یوایس و نظمیة است که بواسطه آن بتوانند امنیت شهر را حفظ کنند گذشته از این مایک تصویب اساسی کرده ایم که هر روز برای تصویب او نباید مذاکره کنیم و در مسئله این ماوزر فقط چیزی ۴ بنده می خواستم عرض کنم این بود که چون پرورد اینجا تصویب شد چند نفر از اهل نظام بروند برای آوردن نمونه تفنگهای طرز جدید و البته خواهند رفت خواستم عرض کنم آنها که میروند خوبست در ضمن نمونه اینها را بیاورند که دیده شود و امتحان نمایند بعد از آن بخرند و الا اینطور که هر کس وارد کرد ماقبول کنیم نمی شود و بعقیده بنده این ترتیب خیلی بهتر است برای صرفه دولت .

منتصر السلطان - بنده اطلاعاً عرض میکنم باندازه که برای پلیس و ژاندارم اسلحه لازم باشد موجود است و باین تنگی بودجه و نداشتن پول صلاح نمی دانم امروزها ما این مطلب را رای بدهیم خصوصاً که قرار گذاشتیم تا بودجه نباید خرجی را تصویب نکنیم .

میرزا ابراهیم خان - بنده می خواستم به راپورت کمیسیون ایراد کنم که لازم نبود داخل جزئیات بشوند و حالا می بینم که آقایان نمایندگان داخل جزئیات آن شده اند بنده عرض میکنم اولاً باید اینرا دانست که مجلس برای امنیت مملکت پولیس لازم دارد یا نه؟ اگر لازم دارد لابد پولیس اسلحه لازم دارد و بی اسلحه نمی تواند کاری را از پیش ببرد و در این صورت دیگر مذاکره نمودن در این باب فایده ندارد .

سلیمان میرزا - اولاً بنده عرض می کنم مدافعی که برای این راپورت هست باید بدانیم که مدافع این راپورت کیست .

نایب رئیس - وزیر مالیه هستند و خواهند آمد .
سلیمان میرزا - پس خوبست وقتی که آمدند بخوانیم عرض می کنم اولاً در کمیسیون بودجه و مجلس هر خرج را تصویب می کنیم فرض فرمائید که امروز این خرج را هم تصویب گردید که بیست هزار موزر بخرند باید اینرا بخرند یا اینکه همین قدر خوشوقت باشیم باینکه ورقه رای منتشر شده و با اکثریت ۵۷ رای با بالاتفاق تصویب کرده ۲۰ هزار موزر خریده شود ماشین آلات توپخانه حمل بشود سی هزار تفنگ سیستم جدید خریده شود کو پول اول باید دخل را معین کرد بعد این تقسیم رای هارا داد در صورتی که پرورد برای حمل ماشین آلات که مذاکره می شد و وزیر چنک مکرر اظهار می نمودند که کسر داریم و بنده عرض کردم که آنچه مطلبی که راجع ببودجه است و مخارج است خوانده نشود تا اینکه بودجه بیاید و ما بدانیم چقدر کسر داریم و فکری برای آن بنمائیم خرید بیست هزار موزر یا دادن مخارج حصین السلطنه بامستمری دکتر مورل که پشت سر این راپورت لازم است لکن باید دخل و محل آن را هم معین نمود والا ما اینها را لازم نمی دانیم که باید خرج شود و اگر لازم ندانیم اسلحه

کنیم با این تفصیل وقتی که گفتگو از اسلحه میشود به با یک اظهار ساده که خیلی جالب دقت و نظر است که اگر کسی ملتفت نباشد فوراً تصدیق خواهد کرد میگویند ما اگر استقرار امنیت را میخواهیم ما اگر حفظ شهر را میخواهیم ما اگر نظمی لازم داریم اگر سرباز میخواهیم باید این اسلحه‌ها را هم تصویب کنیم خریدن اسلحه باید تهمیه پول و محل نمایان و الا شایه برای سی هزار تفنگ که رای دادید ببینید پول آن را دارید یا ندارید آنوقت بروید سر ماشین آلات توپخانه بایست هزار موزر از این گذشته برای داخله شهر و غیره امروز هر قدر که اسلحه بخواهیم داریم و در داخله هم چنگ باخارج نداریم که تفنگ طرز جدید و موزر لازم باشد و بنده امروز هم باز تقاضا میکنم که هر کدام از این مطالبی که جز دستور است و راجع به مخارج است تصویب نشود برای اینکه ما تا دخل نداریم نمیتوانیم خرج تصویب کنیم و برای اینکه بدانید کسر دارید عرض میکنم کسر بودجه‌های موقتی شما مطالبی که راجع بآنها تصویب کرده‌اند هنوز رسیده است حالا شما هم تصویب کنید سی هزار تفنگ خریدن شود ماشین آلات حمل شود تصویب صرف است حالا خودتان مختارید.

معزز الملک - بنده عرض میکنم اینرا بپورت در ۱۲ صفر از کمیسیون داده شده است در اینصورت هم نظمی داشته آید و هم کار مایکطورری اداره شده پس اینطور فوریتی را که میفرمائید ندارد و عقیده بنده همانطور که مکرر در اینجا اظهار شد این است که فعلاً اینرا بگذاریم تا بودجه بمجلس پیشنهاد شود و ملاحظه خرج و دخل مملکت را بکنیم آنوقت اگر دیدید پول داریم که تصویب کنیم خریدن شود و اگر نداریم نیز تخیریم توضیحاً عرض میکنم که شاهزاده سلیمان میرزا فرمودند رای داریم برای خریدن سی هزار تفنگ ما رای نداریم سی هزار تفنگ خریدن شده مخارج سه نفر ما مور را تصویب کردیم که بروند نمونه بیآورند بعد از این که امتحان شد و پسند شد برای پول آن مذاکره شود و قراری برای آن بدهیم.

تقی زاده - بنده در این مطالبی که گفته شد موافقم با شاهزاده سلیمان میرزا ولی چون یک طرح قانونی پیشنهاد و جزء دستور نخواهد شد که عبارت از بودجه باشد تا اینکه موضوع مذاکره شود این است که از این گونه مواقع باید استفاده کنیم و چنانچه کلمه حرف بزنیم و مخصوصاً امروز برای همین آمدن اینجا (بعجل نطق) که بعضی چیزها را عرض کنم همیشه باید چیزهایی را که تصویب میکنیم باید بدانیم که آن شعبات زیاد دارد و بالعکس ما همیشه از خود او میگیریم و آخرش را میگیریم مثلاً اگر بپایند بگویند که تجارت در جایی روح مملکت است و نیروی مملکت بواسطه تجارت است چنانچه تجارت نباشد مملکت ترقی نخواهد کرد و همیشه باید در صدد این بود که تجارت مملکت در از زیاد باشد پس باید يك گروه برای راه انداختن و ترویج آن داد در آخر نتیجه میگیریم که باید داد و اگر يك نفر دیگری پیشنهاد نماید که باید از اینجا تا اصفهان راه آهن بکشیم آنوقت یکی دیگر میگوید اگر

راه آهن داشته باشیم میتوانیم خرزبه اصفهان را بفراگ حمل کنیم کسی در راه آهن داشتن و تفنگ خریدن حرفی ندارد در این حرف است که پول داریم یا نداریم و بنده می‌خواهم خاطر آقا با اینها بطور اتمام حجت متوجه يك مطالبی کنم که ما در غفلت خیلی بزرگی داریم میرویم بنده عرض میکنم ممکن است کمی بودجه شما اسامی که در شش ماه خرج کنند ولی باید بدانید اول سال همین که دیدند کسر دارند خواهند شما را مجبور کرد باستقراض که فلان مقدار کسر از خارجه باید قرض کنیم میگویند میرزا آقاخان نوری صدراعظم همیشه يك لوله طوماری در شالش میگذاشت هر وقت يك خرجی را از او می‌خواستند بآن لوله نگاه میکرد هر وقت محلی میداشت میداد و وقتی که میدید چیزی نمانده است نمیداد ولی در دوره مرحوم مظفرالدین شاه این ترتیب منسوخ شد گفتند شما خودتان بدهید مجلس همین میشود مثلاً این که میگویند آب بخورید او خودش جای خودش را بازمی‌کند و به همین ترتیب معمول که می‌گفتند مستوری هر کس را باید قبضش را تصویب کرد منتهی او خودش میورد توی سر صاحب محل میزند وصول می‌کند و از حالا هم بنده خبر میدهم از قراریکه می‌شود تمام مالیات و مالیات صرف و مالیات جدید الاحداث می‌شود و دروز از يك آمدن با اطلاعی شنیدم و در ساه و زردند که جز حکومت طهران است و سالی بیست هزار تومان مالیات دارد که سابق بطهران می‌آمد حالا بنده هزار تومان مخارج شب ادارات آنجا از ششم عدلیه و ششمه تعدد تریاک و نواق و غیره و خیلی از شعب دیگر که در آنجا دایر شده است بر آورده شده است می‌گویند خود ساهه يك عدلیه دارد که [۶۰] نفر اجراء دارد که هر کدام میخواهند (۶۰) تومان الی (۱۰۰) تومان خرج می‌کنند پس از این قرار باید دانست که سراب چقدر باید داشته باشد از قبل چقدر از آنوقت کاشان چقدر باید داشته باشد چهارم و سلسا چقدر باید داشته باشد و باین ترتیب شعب وزارت عدلیه (۱۰) کروم خرج لازم دارد درست است که روح مشروطیت بسط وزارت عدلیه است ولی باید ملاحظه ما به مملکت را هم کرد و اینطوریکه ما پیش گرفته‌ام و هر خرجی را جدا جدا تصویب میکنیم پس در سایر ممالک باید بدانیم برای چه بودجه را بمجلس می‌آورند آنها هم همینطور که ما تا بحال عمل کرده‌ایم هر خرج را تصویب نمیکند تا بودجه بمجلس پیشنهاد شود رفتار کنند چه ضرر دارد در صورتیکه در آنجا ما بسامی شود که وزرا با التماس دامن و کلار می‌گیرند که زودتر بودجه از مجلس بگذرد بجهت اینکه اگر بودجه نگذرد شاید اداراتشان شام نداشته باشند و تا بودجه نیاید مجلس مخارج را تصویب نمیکند معلوم است اگر یک قدری بودجه تاخیر بیفتد مثل اینکه در مملکت انگلستان واقعه شد برای این است که بسیاری از نقشه‌ها و اصلاحات و لوایح و پروژه‌ها است که در آتیه باید وجود بیاید و از حالا باید دولت خیال نماید که

را من بعد تصویب کرد تا اینکه وزیر مالیه مجبور شود بودجه را پیشنهاد نماید و لکن اینکه مجلس رای بدهد که هیچ خرجی را رای ندهیم حتی مثل این مورد را که واقعا خیلی لازم است تا اینکه بودجه بیاید بنده این را صحیح نمی‌دانم و آنکهی برای يك مملکتی که مثل ایران است و ممکن است هر روز برای امحاداتانی پیش بیاید و لازم باشد يك استعدادی فرستاده شود عقیده بنده این است که این ترتیب را ابتدا اتخاذ نکنیم که خوب تر نمی‌نست بلکه مخارجی که لازم است و فوری است برای اینکه ناچار از تصویب هستیم اگر قبل از بودجه پیشنهاد شود باید رای بدهیم که يك موقع مهمی ببرد مملکت بخورد ولی آن مخارجی که چندان لزوم و فوریت ندارد که هیچ لازم نداریم در جزء بودجه منظور شود و این از باب بودجه و اما در باب تفنگها به عقیده بنده خوب بود وزیر داخله با معاون ایشان حاضر شود و در صورتیکه لزوم و فوریت آنرا ثابت نمایند مجلس شورای ملی هم برای اینکه چه در بودجه چه در خارج ناچار از تصویب است تصویب نماید والا اجازه ندهند

نایب رئیس - این فرمایش آقای متین السلطنه صحیح است نمی‌شود رای داد که تا بودجه نیاید این را تصویب کرد و نمیشود بدون حضور وزیر این را رای داد و زیر داخله هم حالا تلفونی کرده‌اند گویا در تلگرافخانه هستند و نمیتوانند امروز بیایند پس این را می‌گذاریم که در حضور وزیر یا معاون مذاکره نمائیم اگر توانستند فوریت آنرا بشما ثابت کنند که رای میدهم والا موکول میشود با معین (گفتند صحیح است)

(رایورث ششمه ششم راجع به انتخاب آقای حاجی شیخ رئیس و نیر السلطان نمایندگان مازندران و آقايان اوه الدوله و حاج شیخ اسد الله محلاتی نمایندگان خوانسار و گلپایگان قرائت گردید شعبه صحت انتخاب نمایندگان مذکور را تصدیق کرده بود)

نایب رئیس - این دو مطلب است یکی راجع بنمایندگان مازندران و یکی راجع به گلپایگان خوانسار و گلپایگان اول در خصوص مازندران مذاکره میشود در این خصوص اگر مخالفتی هست اظهار نماید.

حاجی شیخعلی - نمایندگان مازندران چهار نفرند و این جا دونفر را ذکر کرده است چرا دو نفر دیگر را معین نکرده اند.

کاشف - بجهت اینکه برای این دونفر دیگر اعتبارنامه شخصی فرستاده اند و انتخابات درجه اول را هم معین کرده اند و برای آنها شخصاً اعتبارنامه فرستاده نشده این است که بایست منتظر شد که باین ترتیبی که اعتبارنامه بجهت این اشخاص آمده بجهت آنها هم بیاید یا بجهت شعبه فعلاً انتخاب این دونفر را تصدیق نمود و رسیدگی به انتخاب آن دونفر را موکول ببعد کرد.

وکيل التجار - میفرمائید اعتبارنامه این دونفر آمده این انتخاب جمع است بعد از آنکه انتخاب آمل معین شده است جهت چه بود که در حق دونفر آمده است و در حق دونفر دیگر نیامده است.

حاج شیخعلی - اینجا در رایورث نوشته شده که یکی بهشت رای و یکی بهشت رای در صورتی

که عدله انتخاب کنندگان هشت نفر پناه نفر بوده جهت چیست که درباره یکی (۸) رای و در باره یکی (۷) رای داده اند.

حاجی آقا - آن اشکالی که فرمودند با آنکه تفکیک هم شده است عیبی ندارد که به (۷) و (۸) رای انتخاب شده‌اند بجهت اینکه از بین (۹) نفر بیشتر از (۷) و (۸) اکثریت نمی‌شود بجهت اینکه این اکثریت تام بلکه اتفاق است.

میرزا ابراهیم‌مخان - چون حاج شیخ رئیس از طرف کرمان هم معین شده است خوب است از ایشان سؤال شود که کدام یکی را قبول میکنند (گفته شد لازم نیست).

نایب رئیس - معلوم می‌شود مخالفی نیست رای میگیریم اول در باب نمایندگی آقای حاج شیخ رئیس کساییکه بارایورث ششمه موافقت دارند یعنی نمایندگی ایشان را تصویب میکنند قیام نمایند (اغلب قیام کردند)

نایب رئیس - با اکثریت تصویب شد - حال رای گرفته میشود در خصوص آقای نیر السلطان (گفته شد اسم ایشان را باید بدانیم چون نیر السلطان متعدد است).

اسدالله میرزا - این چه اعتراضی است که ما باید بدانیم این نیر السلطان چیست آنها که انتخاب کرده‌اند میدانند چیست؟

حاجی آقا - بنده تصور نمیکنم که نمایندگان باید شخص و کیل را شناسند اگر از يك بلدی بکنفری را و کیل کرده باشند و اعتبارنامه‌اش هم در کمال صحت باشد و در اینجا هم شعبه تصدیق صحت انتخاب او را بنماید آنوقت بطور مجلس میتواند بگوید من باید این شخص را بشناسم.

(گفته شد آقای آقا شیخ محمد حسین یزدی ایشان را می‌شناسند)

نایب رئیس - اطلاعات خودتان را بفرمائید **آقا شیخ محمد حسین یزدی** - نیر السلطان مازندران است که در دوره مشروطیت مجاهدات زیاد کرده است و در دوره انقلاب رفت به مازندران و در همانجا بعد از انقلاب در ساری اورا انتخاب کردند بعد از اینجا تلگراف کردند و اورا خواستند این بود که آمدند بطهران و خیلی آدم صحیحی هستند.

نایب رئیس - خوب جناب آقا که میشناسند کافی است حال رای گرفته می‌شود کساییکه نمایندگان ایشان را تصویب می‌کنند قیام نمایند.

نایب رئیس - با اکثریت تصویب شد ددقیقه تنفس است (تا اینجا جلسه تشکیل شد)

نایب رئیس - چون عدله کافی نیست که در خصوص نمایندگان خوانسار و گلپایگان اخذ رای شود منتظر می‌شویم تا عدله کافی شود عجاله این تلگراف قرائت می‌شود.

(آقای میرزا مرتضی قلیخان تلگراف واصله از گلپایگان را که از طرف رؤسای هیوت و کوکلان و جمعی برای غیره مشعر بر اظهار اطاعت و انقیاد در اوامر مطاعه مجلس مقدس و همراهی در استحقاق مبنای مشروطیت و حفظ استقلال ایران که در خانمه

زند باد یادشاه مشروطه اعلا حضرت سلطان احمد شاه پاینده باد بمجلس مقدس شورای ملی جاوید باد استقلال و ایران ان اظهار احساسات خود را کرده بودند قرائت نمود)

ادیب التجار - یکی از لوازم قدردانی که لازم است از طرف مجلس شورای ملی شود و تشکرانی است که در این مقام رسمی باید از آقای امیر اعظم که باین مرم رسوخ و مردانگی و فتوتی که اظهار کردند بتوسط وزارت جلیله اقدامات کرده و با اخذ نتیجه اینطور تلگراف کرده‌اند بشود همچنین از رؤسای طوایف هیوت و غیره که بایک همت مردانه در ضمن این تلگراف اظهار مساعدت و همراهی خود را کرده‌اند خیلی مناسب است که از طرف مجلس مقدس شورا یر ملی نسبت بآنها يك اظهار قدرانی بشود.

سلیمان میرزا - اگر درست بدیده انصاف نظر کنیم می‌بینیم کاری را که اردوی آذربایجان در آن سرحد کرده‌اند شخص امیر اعظم بکنفر در این سرحد کرده است و باید از این نوع اشخاص کافی که کار کن و خدمتگزار ملت هستند همه وقت اظهار تشکر و همراهی بکنیم و هم چنین از رؤسای هیوت که العنق و الانصاف ما را روسفید کردند و فهماندند که تنها شهر نشینان اهالی ایران از برای رفع تمدنی اقدام ندارند بلکه چادر نشینان و ایلات و عشایر آنها هم که سابقاً متیوانستند در باره آنها بعضی لغات ناشایسته استعمال کنند مثلاً بگویند اینها وحشی هستند یا اینکه ترتیبات جدید ما را دوست ندارند در این مقصد همراهی و حال این تمام عالیشان ظاهر کردند که ما هم همه جور از برای تجدد و خدمتگزار می‌باشیم اساس مقدس حاضریم و همه قسم همراهی میکنیم بشما این بنده عرض میکنم همینطوریکه خوانین محترم تر کمان دوام و ثبات این اساس را خواسته‌اند ما هم باید بگوئیم پاینده باد اتحاد این خوانین محترم برقرار باشد بر خدمتگزار می‌باشیم و همیشه باید اظهار تشکرات کامل از همراهی این قسم از رؤسا بشمائیم تا سایرین اظهار امتنان بشنایند.

نایب رئیس - حالا رای میگیریم در خصوص نمایندگان خوانسار و گلپایگان اول در خصوص آقای لواء الدوله.

افتخار الواعظین - بفرمائید رایورث را یکدفعه دیگر بخوانند.

(تا اینجا رایورث ششمه ششم راجع به انتخابات آقایان لواء الدوله و حاج شیخ اسد الله محلاتی قرائت شد شعبه پس از رسیدگی با اعتبارنامه آنها و مذاکرات لازمه نمایندگی ایشان را تصدیق کردند.)

معزز الملک - بنده میخواستم عرض کنم چون سابقاً تقاضا شده بود در خصوص نمایندگان خوانسار و گلپایگان رای مخفی گرفته شود حالا هم میگوئیم باید رای مخفی گرفته شود.

وکيل التجار - البته تصدیق انتخاب این دونفر بسته برای نمایندگان است ولی عرض میکنم در این مرتبه که از شعبه رایورث داده شده گمان نمیکنم چیزی بر معلومات سابق نمایندگان افزوده باشد.

کاشف - آن دم که این رایورث رجوع شد بشعبه فقط اشکال لفظ قرعه بوده و بعد از آنی که شعبه در این باب مذاکره نمود معلوم شد علت اینکه امر منجر بقرعه شده بود این بوده است که اینها هر قدر رای میدادند گویا هر کدام اسم خود را مینوشتند که گذشته از اینکه اکثریت حاصل نمیشد درباره بکنفر

دو رأی بیرون نماید این بود که بالاخره این امر را بقرعه ختم کردند از اینجهت شعبه اساساً این انتخاب را صحیح دانسته پذیرفتن آنها را منوط بر رأی مجلس کرده است و اینکه آقای معز المملک فرمودند باید برای مخفی گرفته شود در جلسه گذشته که راپورت شعبه در اینخصوص قرائت شد همچو تقاضای نشد همینقدر بنام شعبه ششم عجاله رسیدگی کرده راپورت ثانوی بدهد .

حاجی آقا - گمان میکنم در جلسات گذشته مکرراً این مذاکرات شد و امروز هم هر قدر مذاکره شود باز همان حرفها مکرر خواهد شد پس بهتر این است رأی گرفته شده وقت مجلس تضييع نشود و آن روز هم هیچ بخاطر نمیآید که رأی مخفی تقاضا شده باشد بواسطه اینکه عده کافی نبود که تقاضای رأی مخفی نماید ولی حالا ممکن است که تقاضا نمایند .

فایب رئیس - در آنوقت رأی مخفی تقاضا شد .

عز المملک - در انتخاب این دو نفر اشکالی نیست فقط اشکال در قرعه است و آنهم یا بواسطه این بوده است که تهدیدی در کار بوده یا اینکه هر کس اسم خودش را میفرشته در هر صورت مذاکره در اینخصوص چند جلسه است بقدر کافی شده است شعبه هم که نمایندگی اینها را تصدیق کرده است بعقیده بنده بایست رأی گرفته شده و اینمطلب ختم شود .

محمد هاشم میرزا - بنده در این موضوع همراه هستم ولی مسئله قرعه را نمیشود گفت بی اشکال بوده است لکن با این تفصیل چون شش ماه است در اینخصوص مذاکره میشود پیش از اینصلاح نیست طول بکشد .

کاشف - بنده انتخاب درجه اول را صحیح میدانم و در آن اشکالی نیست فقط اشکالی که هست در درجه دوم است آنهم بآن ترتیبی که عرض کردم چاره جز این قسم نبوده است حالا دیگر بسته برای مجلس است .

معز المملک - اینکه دو نفر درجه اول خارج شد و بجای آنها دو نفر دیگر معین شده بواسطه آن بوده است که انجمن نظار همچو فهمیده بود که در انتخاب ایشان تهدیدی در کار بوده و آن روز هم که راپورت ثانیاً بشعبه عودت داده شد تمام گفتگو بر سر همین بود فقط در انتخاب بقرعه نبوده و حالا که بشعبه ثانیاً اینطور راپورت داده فقط اظهار عقیده خود را کرده است و مجلس مجبور نیست قبول کند همانطور که گفته شد رأی مخفی در اینخصوص بگیرند یارد میشود یا قبول و بیش از اینم مذاکره در این باب شایسته نیست .

فایب رئیس - چنانچه گفته شد در مجلس سابق تقاضا کرده بودند رأی مخفی در اینخصوص گرفته شود حال هم رأی مخفی گرفته میشود . اول رأی میگیریم در باب لواء الدوله کسانی که نمایندگی ایشان را تصدیق مینمایند مهره سفید بیاندازند .

(رأی گرفته شده آقای حاجی میرزا رضاخان

مهره ها را احصاء نموده و آقای معاضد المملک نتیجه را بقرار ذیل اعلام نمود)

عده حضار (۵۸) مهره سفید (۳۷) مهره سیاه (۱۵) امتناع (۶)

فایب رئیس - نمایندگی آقای لواء الدوله با کثرت تصویب شد - حال رأی میگیریم .

در خصوص آقای حاجی شیخ اسدالله کسانی که نمایندگی ایشان را تصویب می نمایند مهره سفید خواهند انداخت (رأی گرفته شد)

معاضد المملک - عده [حضار ۵۸ مهره سفید ۴۲ مهره سیاه ۱۰ امتناع ۶

فایب رئیس - نمایندگی حاجی شیخ اسدالله با کثرت تصویب شد .

راپورت کمیسیون تفتیش راجع بتعیین اعضاء رئیس و مخبر آن قرائت شد شاهزاده سلیمان میرزا با کثرت تام . رئیس از باب کبخت و با کثرت سه رأی از ه رأی منشی میرزا اسدالله خان باتفاق آراء مخبر .

ادیب التجار - میخواستم عرض کنم راپورت کمیسیونی که برای رسیدگی بتشککات از عدلیه تشکیل شده چرا تا بحال رسیده است .

کاشف - اظهاریکه در خصوص کمیسیون عدلیه شد عده همان تقاضایی است که شده اگر بتوانیم باستنطاق آن اشخاص بپردازیم از عضویت این کمیسیون استعفاء میدهم .

دکتر علیخان - خواستم عرض کنم مدتی است بعضی سئوالات از وزراء شده است نمی آیند جواب بدهند مثل اینکه بنده در خصوص آوردن مستشارها سئوالی کردیم و هنوز جواب نداده اند .

حاجی سید ابراهیم مدرس - این اختلافی که بالنسبه بنمایندگان در اینجاشیوع داده اند کم کم بعقبات ونجف سرایت کرده است و بعضی لوایح در این خصوص آمده است .

فایب رئیس - وقتی که از موضوع خارج میشویم اینطور میشود شما مطلب خودتان را بنویسید که وقتی اجازه میدهم بدانم بچه اجازه میدهم .

حاج سید ابراهیم - میخواستم عرض کنم دو نفر وکیل که از طرف مجلس باید انتخاب شود انتخاب نشده است و یکی دیگر اینکه از فرار معلوم بیست نفر از علمای عقبات بمجلس معرفی کرده اند و تا بحال جزء دستور نشده و این مطلب هر قدر زودتر بمجلس بیاید برای اینکه جلو تعرضات مخالفین را بگیرد خیلی لازم است .

حاجی آقا - بنده هم همین سئوالاتی را که آقای دکتر علیخان فرمودند که از وزراء شده است میخواستم عرض کنم چون بنده هم چند سئوالی کرده ام و مدتی است داده ام ابدأ جوابی نیامده است .

وکیل التجار - بنده هم فریب چهار ماه است در باب بول نیکل سئوالی کرده ام و هنوز جره دستور نشده است .

آقای سید حسین اردبیلی - من هم فریب پنج ماه است چند سئوالی کرده ام جواب نداده اند .

نایب رئیس - حالا خواهش میشود از آقای میرزا مرتضی قلی خان که رجوع بکتابچه ثبت خود نموده آنچه سئوالاتی که شده است هر قدر که فرستاده اند معین نمایند و آنهایی را هم که فرستاده اند بفرستند و علت تاخیر جواب را هم بخواهند .

تقی زاده - کمیسیونهایی که در مجلس علنی انتخاب میشود باید در مدت معینی که هر قدر کمتر باشد راپورت اعمال آنها را در مجلس علنی قرائت نمایند و بهیچ کمیسیونی حق داده نشده است که يك مطلب را از آن کسانی که او را انتخاب کرده است مستور بدارد از اینجهت لازم میدانم کمیسیون تفتیشی که از برای نظارت در وزارتخانهها عموماً وزارت عدلیه خصوصاً تشکیل گردیده مدت پنجاه روز است که در کمال شدت و زحمت هم مشغولند تا بحال راپورت نتیجه خودشان را نداده اند جهة چیست بجهة اینکه انتخاب کمیسیون فقط بتقاضای مجلس نبوده و این کمیسیونها هم اینکه انتخاب شدند میروند جزء ادارات دولتی و بنده می بینم يك کمیسیون که برای تسکیت افکار عامه منتخب شده بودند که تحصیل اطلاعات کرده بیان واقع را در مقابل افکار عامه اظهار بدارد اصلاً در این بین کم شده است و بنده تقاضا می کنم در جلسه آتی راپورت این کمیسیون قرائت شود .

حاجی آقا - آقایان خوب است فراموش نکنند که روزی که کمیسیون « ۱۸ » نفیسی انتخاب شد برای چه بوده برای اصلاح مطالبی بوده که در شهر منتشر شده و رفته رفته مقدمه فساد را پیدا مینمود و یکی هم برای نان بود که آن روزها خیلی اهمیت پیدا کرده بود یکی هم برای رسیدگی بتشکیکاتی بود که از ترتیبات عدلیه شده بود این بود که این کمیسیون از بین خودشان ده نفر را انتخاب کردند برای رسیدگی بترتیبات عدلیه و این کمیسیون وظیفه شان این بود که رسیدگی بتشکیکات از رؤسای محاکم وغیره بنمایند و نتیجه را اطلاع بدهند چون بایستی اینمطلب را درست تحقیق کنند بمجرد اینکه یکی اظهار تشکیکی بکنند نمی شود رئیس محکمه را محکوم کرد بواسطه اینکه تشکیکات و اظهارات راجع باینموضوع زیاد است و باید بنظر دقیق تمام را رسیدگی کرد راپورتش را بیک مرتبه بمجلس داد که مجلس بیک مرتبه فراری بدهد از اینجهت کمیسیون صلاح در این دید که چند روز کارهای مهمی را که باقی مانده است رسیدگی کرده آنوقت عموماً مطالب را راپورت بدهند چون کارهای خیلی مهم داشتند این هیئت که ده نفر بودند از صبح تا بعد از ظهر میرفتند و اغلب اعضاء هم حاضر نمی شدند و در این خصوص از مجلس تقاضای همراهی شد مساعدتی نکردند بالاخره سه چهار نفر رسیده بود که همه آمدند بمجلس استعفا دادند یکی از آنها هم من بودم .

فایب رئیس - دستور جلسه آتی - راپورت کمیسیون فوائد عامه راجع بامتیاز طلاشونی عراق ایضاً راجع براه مشهد سروبار فروش - ایضاً راجع بطلاشونی کوه زر - راپورت کمیسیون عدلیه

درباب قانون ثبت اسناد (مجلس مقارن ظهر ختم شد)

جلسه ۱۰۹

صورت مشروح روز سه شنبه ۲۰

شهر جمادی الاخر

مجلس سه ساعت و ربع قبل از ظهر بریاست آقای مستشار الدوله تشکیل شد .

صورت مجلس روزشنبه را آقای معاضدالملک قرائت کردند .

رئیس - در صورت مجلس ملاحظه است کاشف - در جلسه گذشته از طرف بعضی از نمایندگان درخصوص بیست نفر از علماء که بمجلس معرفی شده و بایده نفر از بین آنها منتخب شود تذکری شده و بناشد جزو دستور بیاید و در دستور منظور نشده بنده تقاضا می کنم که هر چه زودتر در دستور منظور شود .

رئیس - روزینچشنبه در دستور خواهد آمد .
دکتر علیخان - در مجلس گذشته بنده یاد آوری کردم که بعضی سئوالات از وزراء شده است و برای جواب حاضر نشده اند من جمله سئوالی بود که بنده کردم درخصوص آوردن مستشار های خارجه رئیس - مجدداً بوزراء اخطار شده که در خصوص سئوالات جواب ندادند .

محمد هاشم میرزا - روز شنبه شنیدیم که در تلگرافخانه بعضی از اجزا تعطیل کردند و با تلفون باین جا اطلاع داده از طرف نایب رئیس يك عده معین شدند بجهت رسیدگی و اطلاع بمقاصد آنها که پس از معلوم نمودن مقاصد آنها آنها را بمجلس عرضه بدارند که هر طور صلاح است رفتار شود امروز آن عده اطلاعات خودشان را خواهند فرمود .

رئیس - روز شنبه اطلاع دادند که بعضی از اجزاء تلگرافخانه از بعضی رؤسای ادارات آنجا شکایت دارند و می خواهند بولایات هم مخبره نمایند که در همه جا تعطیل عمومی شود چون این مطلب خیلی اهمیت داشت و ممکن بود نتایج صوتی داشته باشد لهذا از طرف هیئت رئیسه سه نفر معین شدند برای رفع اختلافات آنها و اصلاح آن مذاکرات و شاهزاده اسدالله میرزا یکی از آن سه نفر بود و حالاً نتیجه اقدامات خودشان را بیان بفرمایند چون يك عده از اجزای تلگرافخانه آمده اند اینجا و عریضه داده و تکلیف می خواهند .

اسدالله میرزا - بلی پریروز بنا بر ماموریتی که از طرف هیئت رئیسه بما داده شد آقای متین السلطنه و آقای حاج میرزا رضا خان و بنده رفتیم در تلگرافخانه معلوم شد چه در ولایات وجه در مرکز تعطیل عمومی کرده اند ابتداء بآنها گفته شد که اینطور صحیح نیست شروع بکار بکنید و ما حاضریم که اشخاصی را منتخب کنیم تا بعراض شما رسیدگی نمایند و بعد بنظر مجلس برسانیم که قرار آسایش شما داده شود ابتدا استنکافی داشتند و شکایت می کردند که وزیر مساعدت نکرده یا تعمیری کرده اند و گفته اند بعضی از اجزاء که اضافه حقوق می خواهند اگر باین

میزانیکه دارند راضی نیستند بروند این بود اینمطالب اسباب تعطیل ادارات در این جا ولایات شده بود ما بآنها اطمینان دادیم که تعطیل اسباب مسئولیت و خسارت فوق العاده است بهتر این است که شروع بکار بکنید و ما حاضریم برای شنیدن اظهارات حقه شما آنهم قبول کرد شروع بکار کردند و چند نفری انتخاب کردند برای اتمام مذاکرات اظهارات چهار فقره و بیشتر نبود اول خواستن بودجه است که مدتی است بودجه را میخواهند و میگویند که بعضی از اجزاء اضافه حقوق میدهند و بعضی اشخاص دیگر هستند که حقوق کمی باید زندگانی کنند و امر آنها نمی گذرد و هر کس را بقدر مرتبه ولایات و کار برای او حقوق معین نمی کنند که این را مطالبه میکنیم که يك همچو قانونی بنویسند که هر کس از رئیس و مرئوس بوظیفه خودش رفتار نماید از این دو گذشته يك دو مسئله دیگری هم داشتند یکی درباب معاون بود که از رفتار او شکایت داشتند و میگفتند با ما خوب سلوک نمی کنند و رفتار او طوری نیست که بتوانیم در تحت نظر او کار بکنیم و شکایتی هم از وزیر داشتند آن دو مسئله اولی را گفتیم مطلب صحیح است و ما این را بمجلس پیشنهاد میکنیم که در این باب ترتیبی داده شود و دو مسئله ثانوی هم البته مطالب حقه است که یک نفر منکر آن نیست و ما گفتیم از پیش خود نمی توانیم در اینجاری بدهیم اگر مجلس درین خصوص رأی داد بشما اطلاع میدهم این بود واقعه پریروز ما و قرار هم بود که این مسئله بکلی مسکوت عنه باشد اما مطالب آنها را در مجلس اظهار بکنم دیروز معلوم میشود اتفاق دیگری افتاده است و آن این بود آقای نایب السلطنه یا وزیر رئیس دیگری عوض بشارت السلطنه معین کرده در این مورد بعضی از اجزاء مخالفت کردند گویا قدری هم بی احترامی و سوء ادبی نسبت بآن رئیس تازه کردند ولی این رفتار را بنده تا اندازه صحیح نمی دانم بجهت اینکه این يك تقاضای غیر مشروعی است که رئیس را که وزیری یا دولت معین کرده است بگویند نمی پذیریم و این يك رفتار غلطی است که هیچوقت اعضاء قانونی يك اداره نباید تقاضا کنند این بوده است که يك غائله شده است در آنجا و از قراریکه شنیده شده است از طرف دولت امر شده است که از نظمیه يك پلیس و ژاندارم رفته و آنتهایی را که صدر کار بوده اند و بایشان سوءظن داشته اند گرفته در نظمیه يك مختصری توقیفی کردند تا شب آنها را رها کردند این وقعه دیشب بود حال امروز گویا خودشان آمده اند اینجا و عریضه هم عرض کردند تقاضای آنها چیست نمیدانم اگر آقای رئیس اجازه بفرمایند عریضه آنها خوانده شود عریضه متظلمین تلگرافخانه را آقای معززالملک قرائت نمودند .

رئیس - چون حضرات عریضه داده بودند و خودشان متظلمند عریضه شان خوانده شد و حالاً چند نفر اجازه نطق خواسته اند تقریباً بیست و سه نفر میشوند اگر اجازه داده شود امروز از وقت مجلس را مدتی صرف این خواهم کرد . معلوم است ختم این مسئله باید بطور اداری بشود و هر قدر مذاکره شود نتیجه گرفته نخواهد شد الا اینکه بهمان ترتیب اداری رفع شود .

دکتر علیخان - بنده عرض دارم گویا این مطلب مهم باشد مطلب مملکتی است باید مذاکره شود .
رئیس - اینطور که اجازه خواسته اند وقت امروز تمام صرف اینکار خواهد شد .

عز الملک - بنده عرض میکنم مجلس حق نداشته است این کار را رد بکند خاصه هیئت رئیسه و بمقیده بنده هیئت رئیسه از وظیفه خودش خارج است .

رئیس - چه چیز راجح نداشته اگر ولایات تعطیل عمومی میگردند و اسباب اغتشاش مملکت و زحمت کلی میشد باید ما ساکت باشیم این مطلب بمجلس بیاید و در مجلس مذاکره شود ابتدا شما حق نداشتید چنین اظهاری را بکنید (هیچ حق نداشتید) کجا هیئت رئیسه برخلاف وظیفه خودش رفتار کرده است .

عز الملک - هیچ اجازه نمیدهم - کی شما سابقه برای اینکار می توانید بیاورید هر روز مثل این کارها از وزارتخانه ها بهیئت رئیسه میآید و جواب داده و هیئت رئیسه مستقیماً با وزراء مذاکره میکنند بدون اینکه بمجلس بیاورند و همه تصدیق دارند شما ابتدا حق ندارید این اظهارات را بکنید (رئیس در این موقع زنک زد)

عز الملک - شما ابتدا حق ندارید جاوگیری کنید هر کس اجازه میخواهد باید بدهید .

رئیس - اجازه نمیدهم - هیچ اجاز نمیدهم - ابتدا اجازه نمیدهم .

عز الملک - معلوم میشود نطق آزاد نیست (رئیس زنک زد)

رئیس - شما ابتدا حق ندارید - لان باید بیرون بروید تشریف ببرید - اگر بیرون نروید مجلس را ختم میکنم .

عز الملک - برای چه بیرون بروم .

رئیس - تشریف ببرید والا مجلس را ختم می نمایم در اینموقع با کمال حرارت از مجلس بیرون رفتند و پس از چند دقیقه مراجعت کردند رایورث شعبه پنجم راجع بانتهابات آقایان میرزا علی اکبر خان دهخدا و حاجی میرزا یحیی و حاجی شیخ الرئیس و شاهزاده حیدر میرزا و آقا شیخ مهدی قرائت گردید شعبه پس از ملاحظه صورت مجلس هیئت نظار مدلول آن را موجب حصول بعضی اشکالات دانسته اول آنکه موافق جدول قانون انتخابات بایستی يك نفر از قصبه (راور) در مرکز حوزه انتخابات درجه ثانی شریک باشد و در صورت مجلس اسمی از نماینده قصبه (راور) ذکر نشده دویم آنکه بایستی صورت حساب انتخابات بر مرکز حوزه انجمن نظار رسیده باشد اشاره بآن نشد سیم آنکه چون تلگرافات هیئت نظار در وزارت داخله بتاریخ غره صفر واستخراج آراء در دویم ربیع الاول واقع شده بود حضور هیئت نظار در موقع انتخاب شبهه ناک میداشت چهارم آنکه موافق ماده (۱۶) قانون انتخابات انتخاب درجه اول باید بطور جمعی باشد و در موقعی که برای انتخاب چهار نفری بجای استعفا دهند کان اخذ رای شد رعایت نص ماده مزبوره نشده بعد از همه سئوال و جواب باوزارت داخله سه فقره اشکال اولی رفع گردید فقط در فقره چهارم اشکال باقی مانده که نص ماده ۱۶ قانون انتخابات کاملاً